

Spalte mé listí

Michal Černík

Tuto zemi jsem zdědil

Čechy

I v cizí zemi ptáci zpívají stejně
ale jen tady zpívají pro mne
I v cizí zemi stromy šumí stejně
ale jen tady jim rozumím

I v cizí zemi je nebe stejné
mým životem však podrůstá jen tady
Jen tady svými kroky podpisuji
smlouvu se zemí

Ty cesty po kterých chodím
zlobou nezarostou s námi nezabloudí
Ta řeč již mne nikdo nezbaví
je i naším osudem

Polabí

Tady je ta země
kterou jsem povýšil na domov
Přiznává se ke mně a nezajímá ji
zda jsem nuzák či král

Tady se v brázdách mých slov
uhnízdili skřivani
Tady slova voní chlebem
A nepřejí se

Tady cesty chodí přede mnou
a dovedly mne až ke mně
Tady se zasadí pověst
a vyroste lípa

Šumí tak že jí každý rozumí

Tady zem plodí zem
a na zimu se uspává v kolébkách
už druhý tisíc let
Kterým polím ji zasvětime?

Tady se rovina ukládá
do výšky klasu
Za ní se opakuje další rovina
Jdu pořád na začátku

Tady se vracím do otce
a z otce do děda -
jejich krvi která mnou protéká
jsem břehem

Tady káně na nebi
vykružuje snubní prstýnek
a zasnubuje mne se zemí
Tady mne nepřeletí ptáci

Uvidíte mne všude kam se podíváte

1974, 2010

Lhostejná země

Země

plevel bez milosti
kořistí tvou hlínu

Když ho budeš hostit
přijdeš na mizinu

A nejsi nic než odporné tlení
kterým se chystáš k porodu
a které se příkazem života mění
do barev květů a do plodů

Jsi hlínou půdou zeminou prstí
pro všechno co tu chce růsti
pod nebem očí jež nad tebou drží stráž
Živitelko živých mrtvé pohřbíváš

Kdekoliv v Čechách

Kdekoliv v Čechách jsi tam má i svět
pro tebe začátek konec a střed

Každý rok stále víc vroucněji bez slova
modlíš si jistotu domova
A sám jsi ten krov který je hřeby
přibitý k vlastnímu nebi

Kdekoliv v Čechách jsi tam můžeš bydlet
jen za stůl v kuchyni rozsadíš židle
a není tu hrnek jenž do rukou brán
nebyl by tisíckrát olíbán

Tuto zemi jsem zdědil

Tuto zemi jsem zdědil
a patří nám všem
Stal jsem se její odpovědí
dala mi slovo - svůj šém

Dala mi posvátné místo
od něhož měřím každou dálku a snění
Tráva odtud roste až k moři
a moře tu není

Odtud se chodí pro štěstí
Od domu žádám jen
aby byl domovem
když srdce nemohu unést

Krajina kolem Řípu

Kamkoliv tu půjdeš do polí
projdeš gotikou topolů barokem lip
Kdekoliv se rozhlédneš po okolí
uvidíš Říp

Ten bochník chleba který se nepřejí
je vyklopený z dlaně pánaboha
a těhotná země země těhotná nadějí
věrně se ti položí k nohám

Neuslyšíš chorál dávných dob
z tvých šlépějí už pověst nevyrůstá
jen slova zamlčená slova bez ozdob
ti rozpárou ústa

Bájná krajina

Když hory pokleknou
pokleknou do rovin
Modlí se za všechny
co žijí z vražd a vin

Ohni pak budou je
strážit až do rána
by cizák nevstoupil
když je zem ustlaná

Když je zem ustlaná
pro příští úrodu
a život napovrch
dere se zespodu

Utkvěl tu praotec
vyvěřelý z dávných ran

který je v své zemi
do krve rozdírán

Lidová písnička

Kostelíčku na vršíčku
tobě dobře není
Cesta k tobě zarostla ti
lidským zapomněním

Zarostla ti nepohodou
zarostla ti kopřivami
Pán bůh smutně na svět kouká
není není tady s námi

Nezahojíš lidem
jejich bolest jejich strach
v polích leží porubaní
spí tam v cizích střepinách

Kostelíčku na vršíčku
vidíš až do města
Je ti smutno jak člověku
k němuž nevede už cesta

Zařikávání domu

Dveře mého domu
otevírejte mne každé ráno
Schodiště mého domu
nesestupuj se mnou až na dno

Střecho mého domu
nezastřešuj má slova
Zdi mého domu
mé sny nechtějte schovat

A ty můj dome
nechoď se mnou ven
Tady v zemi pevně stůj
a buď mi domovem

Zabydlování

Řeknu vám kdy jsme doma

Až uchopíme kliku dveří
jako bychom někomu blízkému
stiskli ruku

A v některé noci zaslechneme ze zdi
tlukot svého srdce
které není samo

Přitažlivost

Svůj domov si nesu do každé dálky
a s ním i jeho slova
která jen doma
rozkvetou jako meruzalky

V nohách mne tíží rodná zem
Zde rozvazuji začátky cest
jimi se nechám vést
a jejich konce svazuji provazem

Otisky

Roky zde na stůl odkládáme ruce
Kdo ti je zahřeje rukama svýma?
Láska nám zjizvila srdce
a slova dozrála jak hrozny vína

I potmě sáhneme u dveří na kliku
do zámku strčíme ten správný klíč
V předsíni se vyhneme botníku
který je dávno pryč

Otisky prstů na každém předmětu
usvědčují nás že jsme tu
Bereme je do rukou a tak skrze ně

dotýkáme se vzájemně

Kdo tady lžičkou rozcinká sklenici
vyvolá rodinu - posvátnou trojici

Přetlak domova

I kdyby zdi z tebe lisovaly každé vydechnutí
a bydlela s tebou jen samota
i kdybys už nikoho nečekal
a s nikým se neloučil

i kdybys dveřmi pokaždé vcházel jen dovnitř
a nikdy už ven
a uvnitř bylo tebou přelidněno
jsi doma

Jsi doma
jako od počátku světa
a už nikde jinde nechceš usínat
a nikde jinde ani nechceš umřít

Návrat

K ránu ptáci tak mocně zpívají
až se promění v úsvit a probudí tě

Jsi doma

Maminka do pokoje nahlédne potají
zdali ses alespoň na chvíli nevrátil v dítě

1981

Vůně dětství

Dětství nikdo nevypráví
i kdyby stokrát chtěl
Je jako otakárek fenyklový
který i s vůní odletěl

Rodný dům

Odstěhoval jsem se a jen vzpomínky
zbyly jako povzdech maminky
I mé dětství zůstalo v tom domě
a nevrátí se pro mě

A jenom moje stopa vtisklá do betonu
na dvorku tu za mne musí stát
Špičkou míří k dveřím domu
které už nikdy nebudu otvírat

Síla posvátnosti

Jak je to prosté

Když poprvé svíráš v rukách své dítě
uklidňuješ i tep srdce aby se neotřásla zem
a tajíš dech aby se neprobudil uragán
Prožitek posvátnosti tě zbavuje všeho nízkého
a najednou ti připadá že na světě
je radosti mnohem víc než dřív

DCEŘI

(k šestnáctinám)

Dcerko našim políbením nastavuješ líc
a nám láskou a něhou jihne hlas
vždyť my tě potřebujeme víc
než ty nás

Když se ráno rozpřahuješ v strom
dej pozor a větev zpěvu si neulom
Usedne sýkora pěnkava drozd
a hvízdát budou nám pro radost

Jsi jako Popelka Hledáš oříšky
v kterých by byly šaty do plesu
Díváš se do stromů díváš se do výšky

a dohlédneš až k nebesům

Dcerko v sobě si uchraň modrá nebesa
která prýští ze studánky u lesa
Uchraň si prostý lidský cit
Nezapomeň děkovat Uměj poprosit

1999

Rady na cestu

Dcero

Tolik cest tě už zapomnělo
a mnoho cest tě ještě nezná

Nevydávej se cestou
přes kterou se bojí přeběhnout i lišky

Nevydávej se cestou
před kterou lidé zamykají vrata

Nevydávej se cestou
která za tebou zaroste plevelem

Nevydávej se cestou
která nenalézá svůj domov

Nevydávej se cestou
která nikam nevede a odkud už není návratu

Nevydávej se cestou
které jsi nepřikázala svůj směr

Ale tam na rozcestí u božích muk
ze dvou cest si vyber tu třetí

Své cestě nedej zabloudit
Bude jen tvá a jen tvá

Prošlapej si ji až ke svým dnům
Zítra po ní půjdou i jiní

Kdybychom nechodili po cestách

Kdybychom po cestách
nechodili
cesty by zarostly
trávou a býlím

Cesty by zarostly
od domu k domu
nešly by ven
a nešly by domů

Od lidí k lidem
by zarostly lebedou
a tudy cesty
už nikam nevedou

Cesty by zarostly
bylo by smutno
jako když písničku
sekyrou utnou

Určitě
určitě bychom zabloudili
kdybychom po cestách
nechodili

1976, 2010

Nezapomeň

Zhasni
když odcházíš z domu
Ať tu po tobě svítí
vlastní světlo

Stín který cestou vrháš na zem
ať není stínem tvého zla
A život který si neseš
ať není klamem

Zápas o nebe

Čtvero ročních období

V jarní trávě jsi zasedl sedmikrásku
Ale ona se nedá zahubit
a vrostla ti do srdce

Lípě jsi vyznal svou lásku
A ona do tebe zapustila svůj stín
aby tě nespálilo červencové slunce

Pochlubil ses větru svou zahradou
A on ti hned rozfoukává spadané listí
ze tvé duše

Prvnímu sněhu jsi přiznal svou radost
A on ti obnoví průzračnou vzpomínku
na tvé dětství

Smrt sněhu

Ve škarpách umírá
poslední starý sníh
a stoupá k nebi
jak duše zemřelých

Jak píseň kterou
prvně hvízdá kos
Ve smrti sněhu
není pochmurnost

Tvář naděje

Povím ti

jakou má podobu naděje
když se nám roky
hromadí v závěje

Je jako semínko
v samotce hlíny
které se na jaře
zahubí do květiny

Hrouda zpěvu

Toho březnového rána
čekalo pole
čekalo na skřivana

A v tajícím sněhu
se hrouda hlíny
proměnila v hroudu zpěvu

Nikdo a nic už nezabrání
tomu co je určeno k zániku
a co k zelenání

Netrpělivost

Meruňko – včely ještě nic neví o světu
ale ty už ses rozbalila do květů
Copak nevíš že všechno má svůj čas?
Za tu netrpělivost tě ztrestá mráz

Křehké a silné

Tak křehké jsou sněženky každého jara
a přece se o ně tříští náš smutek!
Odvážily se porazit zimu
a se skloněnou hlavou přitakávají životu

Pocta

Skloňte se před zázrakem

Znovu a znovu
tráva na jaře
vstává z mrtvých!

Zrození

Sníh dávno nepadá
S tažnými ptáky kteří se vracejí
se rodí zahrada

Jejich zpěvem roztaje
i mysl promrzlá jak zem
A nikdo je neumlčí ani výstřelem

Trest

I to se nám může stát
Na jaře se nevrátí stěhovaví ptáci

Jejich tichem umře sad
Jejich tichem se zláme krov
Ptáci už nestojí o domov

Počátek

Nebe se v mracích ztrácí
a prší celý den
Řekni proč nestaví si ptáci
stříšky nad hnízdem?

Každou hroudu hlíny
déšť na poli budí
Hroudy jsou zakleté do života
jako srdce do naší hrudi

Erbovní květina

Sedmikrásko!

Jak bezbranná jsi
když v trávě pobíhají děti
zatímco jediný květ růže
ochraňuje spousta trnů

Jsi květinou skromnosti
a prostých lidí
Staneš se královnou na mém erbu
až budu králem

Dárci života

Po hrstech rozhazují semínka trávy
tak samozřejmě jako když se nic neděje
a přitom rozhodují o jejich osudu
jsem jejich naděje

A jak nádherná je hlína
Nedočkavě přijímá semínka
a živí je svým tělem
jako nesmrtelná maminka

Přivlastněná radost

I když neumím zpívat
jedno určitě vím
Jásot kosa si mě najde
a stane se i mým

Kos nebude zpívat radostněji
i kdybych mu nadšeně tleskal
Nebude zpívat smutněji
i kdyby mne zalehla náhrobní deska

A nikdo mu nepřikáže aby zmlknul

Příliš vysoko

Marně se do nebe dívám
odkudpak asi trylkuje skřivan

Sny ale vzlétnou mnohem výš
Také jim nasloucháš a také nevidíš

Králové nebe

Na našem nebi kraluje zpěv skřivana
který se osvobodil z hlíny
A jinde zase nebi vládne sup
Každý zpěv svrhne do mršiny

Kdo z nás

Vysoko na nebi krouží krahujec
V jeho křídlech teprve dřevění kříž
ale dav dole si už vyhlédl koho ukřížuje
A ty jako bůh jen lhostejně přihlížíš

Nebe

Tak jasné že prozařuje i naši mysl
Tak vysoké že toužíme vzlétnout
Tak velebné že smekáme i svou pýchu
Tak bezhraničné že cítíme hranice svobody
Tak věčné že nás lisuje rozměr života

Stačí málo

Když v sobě pocítíme nebe
pak vysvitne i slunce
Nemusíme probudit svět
Stačí když někoho zahřejeme

Síla života

Kolik radosti je v semínku
kterému se podařilo
pro sebe vydobýt místo
mezi nespočetným množstvím jiných!

Uchytilo se ve spáře zdi
vzklíčilo roste a trhá ji jako dynamit
Kde se v tom semínku zrodila
tak ohromná síla života?

Potlesk

Nad námi zakroužil modrásek
pak letěl kdovíkam
Oba jsme zaslechli potlesk jeho křídel
Zatleskal pouze nám

Nejmenší óda na slunce

Vznešené a neúplatné
nežádá nic a nic nečeká
Moc kterou světu vládne
nepřísluší moci člověka

Gradace ticha

V noci na zahradě
zušlechtíme ticho
svým mlčením

Hvězdy lípa ty a já

Chvilka k naslouchání

Na oheň přihazujeme suché větve

a nasloucháme mu
Vypráví nám o stromu
kterým byl
a který si každého jara nasazoval
korunu zpěvu

Protržené ticho

Na mýtinu opatrně vycházejí srny
Tak plaché jsou že se bojí i našich pohledů
tichých jako ústí kulovnice
Zapraskání větve pod naší botou jim skácí les

Vykácené

Pařezy si vzpomínají na smrky
kterými se napřimovaly k nebi
Paseka si vzpomíná na les
kterým si šuměla v poryvech větru
A ty? Vzpomínáš na radosti dětství
Taky jsou vykácené

Korunovace krásy

Teprve člověk spatřil v květinách
jejich skutečnou podstatu
Korunoval je svým obdivem
Tak jim přisoudil nový smysl
A ranila ho pomíjivost krásy

Jediná

Jen k jedné květině si přivoníme
i když jich je plná louka
Jen k jedné květině skloníme hlavu
a jako bychom ji skláněli před všemi

Unese náš dech

Na noc si zavře květ
I ona se bojí tmy
A když je darována
lidskou radost vykoupí svou smrtí

Bdění

Tma se mi ustlala
do ticha pokoje
Jen světlo z lampičky
je moje je moje

Co bych si počal s psem
co běhá za plotem
Pes by mne před světem
nechránil štěkotem

Mně patří každá noc
ta blízko od lidí
Možná že napíšu
báseň jež za nás bdí

1999, 2011

Krásné sobectví

Před naším oknem na větev
slétl se ráno ptačí zpěv
Nemůžeme ublížit nikomu
když si jej vpouštíme do domu
a ty mu nasloucháš a já mu naslouchám
ptačí zpěv patří nám

Už nejsme sami
Radost je s námi

1999/2011

Lipová alej

Nedovedu mluvit líp
nežli alej vzrostlých lip
Ve větru si šumí šumí
soustruží ji bzukot včel
Kéž i tak mým veršům porozumí
kdo se zastavil a uslyšel

Nádhera klamu

Díváme se do nebe
a slyšíme triangly skřivání

Jak překrásně se musí v nebi žít
při takovém zpívání

Ale nám se chce neumřít
i když nám zpívají vesele

Všechno co si o nebi vymyslíme
je pravdivé jako bůh i andělé

Malé radosti

Neříkej že dělám zbytečnosti
když si verše píšu po nocích
Jsou o lásce a o radosti
také ty a já jsme v nich
Oba víme že nám stačí k štěstí
chvilky pomíjivé jako sníh

Snil jsem

Snil jsem a možná víc nežli jiní
bůh ví že jsem se tím neprovinil
Nemyslím si že je marné snění
ač nedojde k svému naplnění

Třeba pro to smysluplné málo
jinak by mi srdce okoralo

Vichřice

Vichřice nám na zahradě vyvrátila smrky
Ale ta křehká slova mých veršů
která ve mně vzklíčila a vyrostla
zůstala vzpřímená
Vichřici se nepodařilo ohnout je
zlomit
a vyvrátit z kořenů

Šumění

Stromy dejte mi
šumění větru
mezi větvemi

Až stínem stromu
bude můj stín
taky se rozšumím

Na břehu tůně

Hluboko do vody namáčíš svůj stín
Na hladině pluje tvoje tvář
Shlížíš do ní shora jako bůh
a nespatříš svoje dno ani svatozář

Opakování nebe

Tohle je večer:
Na starém nebi první hvězdy
A tohle je svítání
Poslední hvězdy na novém nebi

O průzračnosti

Pramen studánky tmu nevydá
Ale voda tryskající na povrch
se sytí denním jasem
Nemusí skrývat své dno
Každého nechá dohlédnout
Tak jako průzračný člověk

Zápas o nebe

Jestřáb střemhlav vráží
do mé hrudi jako do skály
Možná se zabije

Ví že uvnitř je nebe
jež by mu patřilo

Pět pohledů na strom

Kluk spatřuje strom
aby vylezl až do oblak
Pták aby v něm postavil hnízdo
Sadař aby ho prosvěttil
Lidé aby ho pokáceli a rozřezali
A jen někdo spatřuje strom
který se v něm zakoření
a rozpřáhne

Odvěké

Stromy jsou pohanské
Obětuji zemi
plody a listí
Tu zemi nikdo nepřišlápne k poddanství

Stromy jsou křesťanské
Poklekly do kořenů

a větvemi se modlí k nebi
Slunce se jím propaluje jako oko Stvořitele

Skližeň jablek

Trháš jablka ty nádherné zimní plody
a opatrně je rovnáš do lísek

Jestlipak i tebe utrhne něčí ruka
a na chvílku polaská v dlani
až přijde ten čas
kdy se zachvěješ úzkostí
a budeš hladovět po blízkosti?

Něco k polaskání

V tomhle světě plném hran
kde laskavost je k nedostání
jsem se v aleji shýbl pro kaštan
abych měl něco k polaskání

Prosba o milosrdenství

Na zácloně se uchýtil otakárek
Sepnutými křídly se modlí
o malinký dárek
Chce u nás přezimovat

Příprava na zimu

Celý den necháváš opadávat
listí do svých dní
Nastal čas uskladnit léto
a všechno co zahřívá

Pro ten balvan
který tě tíží na hrudi
ještě musíš na zahradě vykopat hrob
a pohřbít ho zaživa

Přezimování

Nechte v sobě přezimovat ptačí zpěv
barvy květin
a člověka

Na jaře ptačí zpěv vypusťte na svobodu
Barvy vraťte květinám
A člověka si ponechte

a uhlídejte

Majitelé podzimu

Tažní ptáci za sebou uzavírají oblohu
jako když zatáhnou zipem
Náš obzor jim už nepostačí
ani na cestu k zítřku

Letos poprvé spatřujeme
jak ze stromů opadávají listy
s velmi starými tvářemi
K smutku je blízko víc než na dotek

Už do nás vstoupil podzim
Někomu přisoudil svoje barvy
a někoho nechává po listech opadávat
až k tvrdé pravdě hlíny

Ubývání

S každým odlétajícím ptákem
se zvětšuje naše samota
S každým padajícím listem
ubývá zahrada

Vítr setřásá poslední šumění stromů
Stromy se osvobodily
Už je netíží plody ani listí

Osiřeli jsme

Jako by nám někdo vykácel den
Sami si těžko přiznáváme
kolik nám zbylo radosti
a kolik se navršilo pláče

Rozpřáhnutí

S přibývajícimi roky se v tobě
stále víc rozpřahuje lípa
a stále víc opojněji voní

I když tě roky muchlají do sebe
I když ti z naděje zbyly jen drobky
I když se usmíruješ se svou smrtí

Spalte mé listí

Čím by byla země bez stromů
stromy bez nebe
nebe bez země
a země bez lidí?

A já jsem jenom odlišný strom
který si v Čechách vyhlédl pevné místo
a teď každý rok pracuje na tom
aby rozkvetl vydal plody a opadal
Shrabte mé listí a spalte
Mé plody vám vydrží až do jara

Noční obloha

Někdy večer se dívám na oblohu
jako bych chtěl prohlédnout až k Bohu
jako bych prosil - Bože odpověz -
A vidím jen tmou a mžitky hvězd

Hledání barev

Sníh ještě nenapadl
Všechno kolem ti připadá šedivé
a oloupené o život
Tvrdošíjně hledáš barvy pro svou mysl

Dotek ticha

Velké je ticho ve stromech
na nichž už listí nevlaje
velké je ticho v houslích
na které už nikdo nehraje

V tom tichu si opřu čelo o nebe
tak jako o tvé ruce
Najednou potřebujeme někoho
kdo se dotkne našeho srdce

Trochu milostné verše

Můj dech nezaduje do plachet lodí
a sotva moje slova osvobodí
Spatříš ho v mrazivém dni
jak se vznáší až nad naši střechu
a já abych se pak nezakl
zhluboka se nadechnu tvého dechu

Dvojí pocit sněhu

První sníh se snáší
jako radost těch
kterým slouží k radosti

A pohřbívá zemi
jako smutek těch
kteří chtějí přežít do jara

Ten dvojí pocit sněhu je odvěký
Každým rokem se opakuje

Sněží

První sníh nikdy nedožije jara
Ale jak neposkvrněně bílý je
ve svém zrození
Svět je pokořen jeho nevinností

Když jsi ráno vyšel z domu
sníh se vydal ve tvých šlépějích
a konejšivě je zrušil
Jako bys tu nikdy nešel

Štědrý den

Ráno zabijeme kapra
Smrtí začíná se Štědrý den
Krvavý balónek duše
vyjmeme z útrob ven

I svou duši náhle pocítíme
až v krku jako rybí kost
a z úst se dere pára
stoupá na věčnost

Malý dárek

Copak si letos nadělíme k Ježíšku
jaké dárky si jenom dáme?
Já ti dám chvilku uschovanou v oříšku
tu chvilku v níž si povídáme

Pověry

Šupiny z kapra si dáme do hrníčku
aby k nám příští rok nepřišla nouze
a pak si každý zapálíme svoji svíčku
Dej bože ať hoří jasně a dlouze

Vánoční

Z kostela zaznívá radostné Zdrávas
andělé ve vločkách na zem se snáší
Bojíš se radovat nahlas
abys tu radost do mrazu nevyplašil

Na tuhle chvíli jsi i nejsi sám
Nasloucháš jak se pro tebe domů
slétávají tóny zvonů
Mají sílu tě zdvihnout až ke hvězdám

Zimní mlčení

Opouštějí nás hejna slov
a necítí k nám vinu
Osiříme a pod náš krov
nevpustíme cizí zimu

Na polích pěstičky hrud
pevně nám svírají duši
Hlína je hluboká jako smrt
Ne... Smrt je hlubší

Bez paměti

V hlubokém sněhu
za námi neslyšně krácejí
stopy našich nohou
Brzy je zapomene tající sníh

Kříšení

Ze svých prapředků jsme vstali
a vešli do miminek
Zachytili jsme se ve spárách skály
jak nás to učil březový kmínek

Uhranuli jsme se dálkami hvězd
a vlídné dálky nás čekají za plotem
a k hvězdám se chceme vznést
abychom je plašili svým životem

Čtyřhvězdí

Vy hvězdy jasné vy hvězdy nad hvězdami
Po zemi chodím zem si odstelu
Někdy se děsím co mají s raketami
společného věže kostelů

Vesmír jak nebeská vana
přetéká tmou a světly hvězd
Navždy zůstanou nepojmenována
elektrická souhvězdí velkoměst

Vy hvězdy jasné vy hvězdy nade mnou
Myšlenkou se člověk propaluje tmou
Pod světlem lampy za nás bdí
daleko od hvězd blízko od lidí

A měsíc pořád svítí
pořád stejně pohřbený do oblohy
i když jsme ho nechali vstát z mrtvých
a orazítkovali stopou nohy

Hle - svítí hlava žárovka myšlení
a tma se hrne k ní
tma dogmat a tma lží
jak můra do světla naráží

Nepřetržitá smrtelnost

Trochu jako modlitba

Svatý živote
vévodo naší země
ochraňuj nás
před námi samými

Svatá lásko
královno našeho žití
buď při nás
abychom nevyprahli

Svatá prostoto
matko našeho dětství
neubírej nám
z našeho těšení z naší radosti

Věčný příběh

Léta jsi hledal štěstí
Jednoho jarního dne
jsi v trávě našel čtyřlístek
a uvěřil mu

Pod okapem tvého domu
si vlaštovky postavily hnízdo
a vítají tě
Opravdu – léta jsi hledal štěstí

Právě teď

Právě teď když se nadechuji svítání
začínám se stmívat

Právě teď když se sytím životem jako nikdy
soupeřím se smrtí

I kdyby na sůl nebylo
tu sůl bych si vyplakal
I kdyby mi z úst vytrhali slova
vytesal bych je do kamene

Podobenství

Život tě uštkl

A není na balvanu
aby se ti stal lehčím
A není na holi
aby tě odmítla bít po hlavě

A není na vodě
aby za tebe byla průzračná
A není na květinách
aby se za tebe styděly

Osobní souvislosti

Když mluvím o nebi mluvím o sobě
Napřimuje mne
Když mluvím o zemi mluvím o sobě
Přiznává se ke mně
Když mluvím o stromech mluvím o sobě
Vrostly do mého osudu
Když mluvím o životě mluvím o sobě
Jsem jeho ozvěnou
Když mluvím o světě mluvím o lidstvu
A je mi jako zpěvu který kdosi zaškrtil oprátkou

Spřízněné pevniny

Bouře rozehnala naše lodě
Roztříštily se o zlo
Jediný stožár mne napřimuje

a do plachet sbírá váš dech
Má pevnina vyplula
k příbuzným pevninám

První poznání

Když jsme objevili krásu
zasáhla nás i ošklivost

Zlo nás srazilo ve chvíli
kdy jsme poznali dobro

Druhé poznání

Když jsme poprvé vyslovili pravdu
zmocnila se nás opojná radost ze síly slova

Zároveň nás zachvátilo zděšení
a začali jsme se pravdy bát

Stvoření člověka

Hlíně bylo souzeno
aby uhnětla člověka

Na nebi zůstalo
aby do něho vdechlo duši

A na člověku bylo
aby stvořil boha i ďábla

Nechal je v sobě zabydlet
i s nebem a peklem

Stvoření světa

Svět vzniká tím
že se narodíme
a na zemi znovu

objevíme svou zemi

Nikam nám neuteče
Pod nohama nám začíná
každá její dálka
a pod nohama nám i končí

Báj o zemi

Když jsme byli vyhnáni z ráje
pocítili jsme ohromnou úlevu
že z nejvyšších kdo bdí nad námi
zůstalo pouze slunce

Pevně jsme našlápli
nepromarněnou zemi
a naučili jsme ji
aby nás živila

Báj o moři

- Rybáři vylov mne z moře
já slza slzička zrozená z neštěstí
od mořských kapek se liším
jen svojí bolestí

- Ach slzo slzičko copak ty nevíš
že slzy jsou na zemi nevítané?
Z bolesti světa se vzdmulo moře
provždy slané

Zapřený chleba

Zůstáváme bez naděje
že budeme přijati nebem
tak jako balvan zůstává bez naděje
že se stane chlebem

Život ho provždy vydědil
zbavil síly růstu pšenice

A jen někdo milosrdnější nežli my
nakrájí z něj čerstvé a voňavé krajíce

Stvoření dlaně

Kapka za kapkou celá staletí
hloubila ve skále důlek
až jednoho dne skála poprvé
dala někomu napít ze své dlaně

Tisíc let poté

Oblázek tvrdošijně mlčí
o svém životu a smrti
Kdysi dávno byl
vášnivě bijícím srdcem

v hrudi někoho kdo miloval

Zrození oblázku

Kámen se nepohnul
když jsem ho pohladil
Teď si ho budu ohlazovat do konce života

Však ho po mně zdědíte
abyste mohli pokračovat v započatém díle
Jednou z něj bude oblázek
a v dlani se vám šťastně rozpřede

Jiný hlad

Strach z pravdy nás často nutí
škrtat slova až k vyhnutí
To potom vyprahlí až k morku kosti
o to víc hladovíme po něžnosti

Hluboké dlaně

Jak vypadá zoufalství beznaděj a hoře?
Že se ptáš....
V dlaních hlubokých jako moře
člověk chce utopit svoji tvář

Chvála špíny

Denní světlo si plave
jen v průzračné vodě a stranou stínu
Ale země aby vydala plody chutné a zdravé
pije i tu největší špínu

Chvála neopatrnosti

Nebývejme vždycky tolik opatrní
Jen ať život vyzkouší si na nás trní
jak jsme hodně pravdiví a živí
Co na tom že nás pravda neuživí

Hájení

Až nyní vidíme chyby a omyly
toho člověka jemuž jsme patřili v mládí
Někdy ho zatracujeme jako bychom jím nikdy nebyli
I tak ho mějme rádi

Obrana snů

Sny jsou jak chmýří které uletělo
Nepostavíš z nich dům neuživíš tělo
nezdvihnou tě ani nad lesy
Provždy však budou tvými nebesy

Dar od sudičky

Laskavá sudička nade mnou stála
když jsem poprvé uviděl svět
Kolébám v sobě zbraň aby dál spala
bez touhy ničit a zabíjet

Určování dne

I dnešní den stvořilo slunce jak šém
Nikdy a nikdo a nic mu nezabrání
když svoje světlo rozdělí všem
I dnešní den budou určovat světapáni

Špatné probuzení

Takhle mi bylo dnes po ránu
Jako když můj život přelétlo hejno havranů
Mé nebe na křídlech nesou
A potom nejsou

Nepřetržitost

Padají padají na dno
poslední zrna tvých dní
Zbude tu po tobě prázdno?
Ti živí ho zalidní

Bejvávalo

Štěstí můžeš potkat vždycky
i když se ti všechno nevydaří
Stačí když je člověk trochu lidský
lidský k jiným lidský k stáří

Radost byla vždycky dříve
i ten život býval báječný

Stáří bývá tehdy milostivé
pokud člověk není zbytečný

Poděkování

Srdce děkuji ti
Ať moje krev
ti rudě svítí
Srdce děkuji ti

Za mne bdi
když v noci spím
a svírají mne zdi
Za mne bdi

Marné otázky

Proč máš plynout k moři
když nejsi řekou?

Proč máš shazovat listí
když nejsi stromem?

Proč máš pršet na zem
když nejsi deštěm?

Proč máš být prachem
když ještě cítíš a toužíš a žiješ?

Překročení

Z nadevřených dveří se na podlahu
položilo stéblo světla

Jako vlastní strach ho musíš překročit
a šlápnout do tmy

Možnosti nebe

Tryskové stíhačky nad našimi hlavami
rozpáraly nebe
Trvalo jen chvíli než se zahojilo

A já z nebe vymetu zlo
Tolik ho ještě zbude na zemi
Země dál bude přetékat pláčem

Přelety

Jak snadno mne přelétávají
ptáci a letadla

Mé sny ale přeletí dobu
a počkají na potomky
kteří je postaví na zem

Přísaha

Nikoliv na bibli

Přisahám na chléb
chléb náš vezdejší
který si dáme dnes

A nebude jen náš

Přísaha

Nikoliv na meč

Přisahám na březový kmínek
který z pukliny
porodila skála

a on ji přemáhá životem

Přísaha

Nikoliv na kříž

Přisahám na trávu
neroste z bolesti
neroste ze žalu
neroste z radosti

Naplňuje příkazy života

Přísaha

Nikoliv na bibli

Přisahám na nebe
ten prostor ke vzletnutí
který je stejně tak vznešený
i když mu nepanuje bůh

Přisahám na zemi
to místo věrnosti
které mne nevydělí
i kdybych byl vyvrhel

Vzdálenosti

Tak daleko máme ke hvězdám
Proč ony k nám
mají tak blízko?

Tak blízko máme k sobě
Proč jsme tuto vzdálenost
dosud nepřešli?

Poslední život

Dost na tom že jsem kdysi dávno byl
zrnem které kamenný hmoždíř drtil
Zajíčkem kterého po narození uchvátil jestřáb
Dítětem které se při prvním smíchu nadechlo smrti

Nemám se kam vracet
A poslední život mi teď nestačí
na tolik lásky na tolik slastí
na tolik toužení na tolik práce

Jediná slza

Nebe neunesse bolest člověka
nechalo ji na zemi
Neunesse jeho bídu
ponechalo ji vezdejšímu světu

Když se mezi kapkami deště
objeví kapka slzy
nepozná to nebe
ani země

Někdy jediná slza
a zasáhne nás doprostřed srdce

Tužby

Nikdy se nezřítíš k zemi
a nezabiješ se o ni
když nebudeš mít křídla
Ale ty chceš vzlétnout až do závratě

Nikdy se v bouři neroztříštíš o skály
a neutopíš se
když nevypluješ do mořských dálek
Ale ty chceš objevovat pevniny

A jestliže ses zřítíl k zemi
pak se znovu uč vzlétnout
A jestliže jsi na moři ztroskotál
pak se znovu uč vyplouvat

A jestliže ses zabil
pak se znovu uč žít

Připomínka

Stále ještě se raduji
a nevycházím z údivu
Stále mi něco připomíná
že jsem na živu

Třeba sněhová vločka
Někdy mne políbí
jindy se o mne zabije
A přesně tak mi je

Záštitá

Nechte do svých myšlenek svítit hvězdy
Možná je tomu dobře
že nemají bytosti jako my
Bez lidí by se tu ale žilo mnohem hůř

Nechte maličkých přijít k sobě
Jen ať si ještě nějakou dobu myslí
že svět se narodil kvůli nim
a je samá láska

Láska ať stane se postýlkou vašim dětem
a vy jste jim otcem i matkou radosti

Klika

Bereš za kliku dveří
Ještě je po něčím dotyku důvěrně vlahá
a neprozradí ti ruku

i kdyby byla rukou vraha

Plamínek

Když už si zoufáte že vás tma zrušila
nejednou se vám podaří zapálit svíčku
a ten blikavý neduživý plamínek
který se bojí i vánku jako smrti

porazí tmu

Úzkostlivě ho chráníte dlaní
aby neulétl jako motýl
S vašimi stíny křepčí po stěnách
a chce vás utancovat

Zbavování tíže

Nejdřív musíš semknout křídla
pak je rozpřáhnout zamávat jimi
a odrazit se radil mi havran
A vzlétl tak snadno jak mi to řekl

Jak je to snadné vzlétnout!
Musíš se nadechnout nebát se a odrazit
svěřil mi básník Karel Sýs
A vzlétl tak lehce jak mi to řekl

Malé zázraky

Má jediná cihla kterou do zdi kladu
dům zpátky postaví do základů

Můj jediný zelený lístek opravdu jediný
celý sad zpátky zasadí do hlíny

Z mé jediné stopy opravdu jediné
se lidem pod nohama cesta rozvine

Jediná kapka deště spadlá na zem

na dvorku nám studnu vyhloubí rázem

Ale že mi život chutná i na lačno
i bez zázraků žiju své zázračno

Nic víc

Nikdo tě nedonutí
aby ses zřekl myšlení
Stalo se ti chlebem
a teď si ho protrpíš

A jsi jen cesta
která si žádá člověka
A jsi jen dům
který bez člověka nedýchá

Břehy

Co je to za řeku
která nemá břehy?
Co je to za moře
které nemá břehy?
Co je to za pevninu
která nemá břehy?
Co je to za svobodu
která nemá břehy?
A co je to za sny
které břehy mají?

Vyslanci

Po bílé pláni papíru
stopy mých slov
namáhavě kráčejí
k mým lidem

Možná jich bude pouhých tři sta
I to stojí za námahu
Určitě je to třistakrát lepší

než nedělat nic

Hledání příbuznosti

Chodím od slova ke slovu
jako ode dveří ke dveřím a naslouchám
které slovo se přihlásí k domovu
a otevře mi dveře i k vám

Slova na ohlazení

Když mi den nastrčí hranatá slova
zkouším je v oblázky ohlazovat

Jen si je zahřeju polaskám v dlani
Bez hran neporání

Světlo poezie

Kdyby verše byly světlem
každý by jimi zaháněl
svou temnotu
Ale ony světlem jsou!

Až do setmění si čtu verše
dávno mrtvých básníků
Jejich slova se rozsvěcují
a svítí mi i za tmy

Také práce

Možná jsem vzkřísil
hrst všedních slov
aby žila v živých

Teď ještě musím probudit oheň
který spí v kamnech
abychom si zahřáli prokřehlá srdce

Úděl

Jsme jako kapka deště
Pod sebou zrcadlí svět
o který se zabije

Jsme jako kapka deště
Zabije se o zem
aby jí dala pít

Opravdu jsme jako kapka deště
Nevyhne se pádu
A znovu dosáhne až k nebesům

Bez kapitulace

Alespoň jednou v životě
milovat víc než sebe
A víc než o sebe bát se o druhého

Alespoň jednou v životě
trnovou korunu poraženého
proměnit v korunu vítěze
I kdybys porazil jen svou zbabělost

Ani jednou si nepřipustit svou marnost
i kdyby tě odstřelovali prstem jako z revolveru

I kdyby k tobě do postele ulehla smrt
objala tě a zašeptala:
Teď jsi můj

Výzvy

Jsou krásy které vyzývají ke ztvárnění
Dálky které vyzývají k překonání
Překážky které vyzývají ke zdolání
Jevy které vyzývají k poznání
Pravdy které vyzývají k vyslovení

A už prohrává ten kdo uhýbá

Bez zázraku

Dnes proutkař větvičkou zkusil
na zahradě zemi
zda z ní vyrazí krev

A všechno bylo prosté
jako bez zázraku
Studna se naplnila vodou

Beseda

V pokoji jsem si rozsadil
křesla a židle jako v hledišti
To jsou mí posluchači
Přednáším jim svou poezii
Svět si nezaslouží aby úplně okoral

Dva dary

Daroval jsem vám bochník chleba
abyste si vážili toho
co se vám tak dostává

Také vám k němu přidávám nůž
Neučili jsme se s ním zacházet proto
abychom vraždili

Dávné sny

I sny nám vybledly
Byly překrásné
Dál plují po nebi našeho mládí

Vichr je nerozfouká
tma je nezhasne
a prošlé roky nevyhladí

Dálky

Dálky na zemi jsme dostihli
i s vrcholy hor

Větší dálky trvají mezi námi
Uprostřed lidí jsme sami

A lidské duši jsme nenahlédli
ani za obzor

V lese

Zde odpočívají stromy
Nerušte je když mlčí
Zde odpočívají kameny
Nerušte je když mlčí

Tady na pařez si sednu
Nerušte mne když mlčím
A když mlčím neznamená to
že jsem se do mlčení schoval

Nepřemožení

Slunečnice se za námi otáčejí
My ale nejsme slunce
Ptáci se k nám slétávají
Nikdo z nás není Františkem z Assisi
Zvěř k nám přichází s důvěrou
jako bychom jí připomínali Orfea
A nám je jako světcům protože zlo
nás nepřemohlo

Zranitelnost

Jak je obtížné
porozumět člověku
který se schoulil
do vlastního srdce

A jak snadné je zranit ho

Konec mýtů

Dávno jsme vyčerpali mýty
o své božské síle

Už neudržíme zemi na svých nohách
Už neudržíme oblohu svýma rukama

A dosud jsme se nesklonili k prostotě
A dosud jsme se nevykoupili skromností

Stupně

Rozum je cesta k poznání
Poznání jsou dveře k pravdě
Pravda je klíč ke svobodě
Svoboda je všechno pro někoho
a pro jiného past

Podoby rukou

Jak vypadají ruce
zbavené práce?
- Tak jako studna
z níž vodu nečerpají

Jak vypadají ruce
které dovedou pohládit?
- Tak jako křídla motýla

když se modlí

Jak vypadají ruce

které zabily?

- Tak jako kámen

zaťatý v pěst

A jak vypadají ruce

které jsou nejkrásnější?

- Tak jako ruce

které zachránily

Obnova křídel

Co to vyplašilo mé ruce

že se tak prudce vznesly

jako křídla labutí

a mne zanechaly na zemi?

Možná se rozpomněly

na křídla mého strážného anděla

který mne opustil

Jejich zamávání však patřilo mně

Lhostejnost

Neudělali jsme nic

když na vás káleli holubi

když vás spoutal svlačec

když vás vykáceli

Nikdo nic neudělal

když na nás káleli holubi

když nás spoutal svlačec

když nás vykáceli

To nejtěžší

Člověk na sebe seslal anděly
a poštvál d'ábly
Andělé uletěli jako tažní ptáci
a d'áblové se do nás nastěhovali

Tak těžké je nikomu nešlapat do života
nikoho nezabít ani v myšlenkách
tak těžké že se obáváme
už i vlastního dobra

Quod erat demonstrandum

Příliš dlouho trvalo
než jsme dospěli do člověka
a pochopili že štěstí
se nedá uplatit blahobytem

Možná i stačí když se jiným
neproměníme v pláč
a jejich životy mají pro nás stejnou cenu
jako život náš

Marné ptaní

Kde je ta radost
která tě sevře do náruče jako maminka
a k nebi vyzvedne?

A kde je to nebe
na němž by se narodil bůh
i pro bédné?

Kdybys měl všeho víc než dosti
uměl bys i potom
pokleknout ke skromnosti?

Odkaz

At' znovu bez utrpení se zrodíte vy
kteří jste život protrpěli
A znovu bez bídy se zrodíte vy
které celý život ohlodával hlad
A znovu se zrodíte vy
kteří byli oloupeni i o smích dětství
Vaše narození at' je i narozením světa

Jak žít

Od činu k činu
Od díla k dílu
Od cíle k cíli
Od snu ke skutečnosti

A v lidech odemykat

Smysl oběti

Řekněte

Jak hodně musí být
člověk člověkem
aby pocítil utrpení jiných
a byl silnější o lidskost?

Řekněte

Dá se ještě něco povýšit
nad lidský život?

Pravá krása

Jak nádherná jsou ústa
která říkají – mám tě rád!
Jak nádherné jsou ruce
které hladí a laskají!
Jak nádherný je člověk
z něhož vyzařuje budoucnost!

Samozřejmé korunovace

Láska korunuje život
a dítě ženu

Chléb korunuje stůl
a práce člověka

Všechny korunované hlavy
ať smeknou!

Prostá odvaha

Tolik slov
A tak málo pravdy

Tak málo pravdy
A tolik strachu z ní

Tolik strachu
A vždycky ho někdo překročí

Imperativ

Vodo cti pravidla našich břehů
Vichře cti neústupnost našich domů
Smrti cti nezničitelnost naší lásky
A ty člověče cti vůli svého svědomí

kteřé tě ochraňuje před tebou samým

Daleko

Uprostřed noci tě probudí ticho
hodin které se zastavily
Pocítíš neskonalou blaženost že jsi

Daleko od tebe právě vychází slunce
Daleko od tebe si střela hledá cíl
ale tebe nenalézá

Bez úniku

I když se doma uzamkneš na všechny dveře
zakonzervuješ se a zavíčkuješ
svět si tě vždycky najde

Tak jako jeho prach
tak jako jeho tma
tak jako jeho smrt

Bez slitování

Co to je za svobodu
když sokolu daruješ oblohu
a vezmeš mu křídla?
Skutečnost je někdy silnější než ty

I kdybys z kamene lámal chléb
a sytil hladové
žádný kámen nebude mít slitování
až tě dav bude kamenovat

Darování stínu

Pouze a pouze vám
svůj stín tu na zemi nechávám

Tak jako já i on je bez viny
a nedá se zašlapat do hlíny

Stejně jako mé jméno ani v prokletí
nevymažete ze své paměti

Pojetí viny

Čím se provinila jabloň?
Větví kterou neudržela váhu chlapce
když nabízela plody...

Čím jsme se provinili my?
Pravdami které neunesla doba
když korunovala bludy

Nerovnosti

Jsou talíře
z kterých se nikdy nejedlo
Pro svou krásu byly zbaveny
původního smyslu

Jsou lidé
kteří se nikdy dosyta nenajedli
Pro svou bídu byli zbaveni
ceny člověka

Bez uniformy

Když se vám podaří ze sebe
strhat uniformu doby
náhle s úlevou zjistíte
že nejste nazi

Ale jen o něco víc svobodnější
O něco víc důstojnější
O něco víc silnější proti všemu
co chce ve vás porazit vás

Hněv

Vyprovokovali jste mne
aby mým dechem byla vichřice
Jak potom mohu být hebkým vánkem
ve vaší zahradě?

Přinutili jste mne
abych udělil svobodu své povodni
Jak potom mohu být pokorným potůčkem
ve vlastní zemi?

Nezadržitelné

Znovu si hojíme smrtelná zranění
znovu si scelujeme sny

Stále víc žízníme po vědění
stále víc hladovíme po pravdě

Neumíme dát světu lidský rozměr
nenaplníme přání zástupů

A přesto se tento svět podvoluje našim rukám
a přijímá naši vůli

Podstata soužití

Co pro mne můžete vykonat?
Nechat mne pokojně žít
Co pro vás mohu vykonat já?
To samé

A nečekejme od nebe
že za nás bude milosrdné
A nečekejme od slunce
že za nás bude svítat

Ani bozi to nebudou
ani vlci ani živly
a nikdo jiný se nepokusí za nás
svatořečit spravedlnost

Tak prosté tak těžké

I zítra vyjde slunce
tak velebné a tak lhostejné
a opět bez rozdílu
bude všech

A my ještě tolik myšlenek
musíme osvobodit
než dokončíme svět
v kterém by bylo pěkně

nejen nám

Omluva za přijatelný život

Radost malá jako klíček mne ráno odemyká
a nový den si na mne zvyká

Pod vlastní střechou si mé tělo hoví
Talíře u nás nehladoví

Rozdávám pozdravy lidem které potkávám
a dobrý den přeji i vám

Kráčím do života který mne otlouká
ale jinak jsem ok

O můj život neusiluje žádná armáda
a nebe se mi nezřítí na záda

Tak obyčejně začíná mé ráno
Odpusťte mi všichni jimž je to odpíráno

Dobyvatelé

Naše mysl dovede zabíjet
A když je třeba
i naše ruce to dovedou
V tělech nám stále bují kamenné kyje

Kdekoliv byl na zemi ráj
vždy jsme ho vyplenili
I duše máme zbrocené krví
Odpuštění si nevymodlíme

Degradace hlíny

Krev padlých nepřátel
se sbratřila v hlíně
a v ní se vysílily nenávist a hněv

Život zůstal na mizině
a v hrdlech ptáků zazněl
lidský zpěv

Tak tu odedávna stojí
bůh peněz proti bohu chudoby
a hlínu degraduje na hroby

Království nebeské

Orlům nemusím nic vysvětlovat
Nepochopili by proč jim závidím
že nedovedou lhát loupit a vraždit
Mají tam na nebi také svého boha?

Inkvizice

Neboj se nože který tiskne má ruka
jenom chce v tobě zavraždit vlka
Neboj se provazu co visí na trámu

jenom tě zbaví hříšných snů po ránu

Neboj se mé ruky která tě svírá
i když tě uškrtí tvoje smrt neumírá
Přijmi můj oheň a on tě ochrání
upálí tvou pravdu – to strašné rouhání

Hřích poznání

Když jsme poprvé rozhrnuli nebe jak oponu
spatřili jsme zase jen nebe
Za tak velký hřích poznání
odmítli jsme se kát

Kde je ale to místo bože kde je to místo
kde jsou si lidé rovni?
Cožpak se na kříž dají přibíjet
odvěké sny těch bědných?

Jobovo přiznání

Veďte mě a zakopejte do země
neboť jsem to já kdo způsobil
že země bořila vaše domy

Veďte mě a vhod'te do moře
neboť jsem to já kdo způsobil
že bouře topila vaše lodě

Veďte mě a vrhněte do oblak
neboť jsem to já kdo způsobil
že vichřice kácela vaše sady a lesy

Veďte mě a vrhněte do ohně
neboť jsem to já kdo způsobil
že blesky spálily vaše pole a stodoly

Rozčtvr'te mne a vhod'te ptákům
neboť jsem to já kdo pro vás uchoval
zpěv radosti

Pramen života

Koho to dneska zavraždili Pane
že ani úmrtní lože nemá rozestlané?

Do dlaní mu vtloukli hřeby
Chtěl v nich své nebe lidem přinést

Řekni kolik obětí je k životu zapotřebí
a kolik bolesti?

Z ran mu prýští voda živá
a neubývá a neubývá

Rozsudek

Hladovějte jako ti
kteří kvůli vám hladoví

Žijte bídu jako ti
které jste do bídy uvrhli

Plačte jako ti
jimž jste byli příčinou k pláči

Trpte jako ti
kterým jste utrpení způsobili

Umírejte jako ti
kterým jste přisoudili umírat

Patetická

Na čtyřech stranách lidstva
smrtné křísí kohoutí zpěv
Na čtyřech stranách lidstva
v bědných se sbírá staletý hněv

Svatý Václave vévodo můj
svých dobyvatel nemiluj

Královská koruna si nežadá hlavu
ostří mečů už zrezlo
Dej pane ať naše zdvižené paže
se promění v královské žezlo!

Není

Není zeď která by mne uhájila
Není polibek který by mne omladil
Není dlaň která by mne uzdravila
Není dítě do kterého bych znovu vstoupil
Není peníz který by mne vyplatil smrti
Není život který by si mne zopakoval
Není země která by mne odmítla
A já se nebudu zříkat toho co jsem žil
pro to málo které mi zbývá

Ta nejmenší útěcha

Žijeme

Dokud saháme po zítřku
Dokud jsme nepohřbili své sny
Dokud nám touhy nevyhasly jak oheň
Dokud jsme nezapomněli milovat

Žijeme

Dokud tu nejsme navíc
Dokud se ráno i pro nás rozednívá
Dokud nejsme schránkou utrpení
Dokud si nepřejeme umřít

Pak jsme na tom stále dobře

Přiznávání

To nejsem já
kdo v sobě vystavil modlu
aby obětoval svůj rozum
a vypustil běsy

To nejsem já
kdo za své přijal lži
protože se mu s nimi žije
mnohem snadněji než s pravdou

To nejsem já
koho krčí strach ze života
který je mnohem horší
nežli strach ze smrti

A jsem to já
kdo si ustýlá své sny
a spí v jejich ruinách
a spí v jejich trnech

Dny kterými procházím

Dny kterými procházím
jsou nejkrásnější
Životem mne přemáhají
a nebem věncí mou hlavu

Noc mne vždycky dostihne
a cesty předhóní
Hory mne pokaždé převýší
Tak jako mnoho jiných

Maják který ve mně svítí
mi dává jistotu
že nezabloudím a neztroskotám
Tak jako mnoho jiných

Lidský vichr bez milosti

smetává všechno přežitě
Dokazuji mu sebe tím
že před ním neuhýbám

Přesvědčování

Vy netrpěliví!
Nechte se přesvědčit oblázkem
že k dokonalému tvaru
se roste mnoho staletí

Vy úslužní!
Cožpak nevíte že potlesk mocným
je zítřejším potleskem
na vašem pohřbu?

Vy nesmiřitelní!
Nedivte se své zášti
když hrany jejích kamenů do krve
nakonec rozdírají i vás

Vy malověrní!
Nechlácholte se že i ten
kdo nemá křídla
může vzlétnout v pařátech supa

Vy budoucí mrtví!
Dělejte vše s takovým zaujetím
jako by se právě z vašich rukou
rodil svět!

Vykřičníky

Drozde nenechávej mne tu v zimě bez svého zpěvu!
Sedmikrásko obdaruj mne svou nezdolností kvést i v nečasu!
Větre připravuj mne už teď na nenávisť vichrů!
Slunce nenuť mne ustupovat do stínu jiných!
Stopo neodcházej od mne zabloudíš!
Slovo vyslovuj mne jako když mne z kamene vytesáváš!
Slzo neusvědčuj mne ze slabosti!
Pustino neoslabuj mou vůli překonat tě až k lidem!

Živote neubírej mi z toho co miluji!
Člověče neznič mou víru v tebe!

Vzývání

Neorezávejte mi větve
Chci ještě kvést a šumět si svou řečí
Nekácejte mne
Chci se ještě rozpřahovat k životu

Nezbavujte mne země
Chci ještě svými kořeny pátrat v jejích temnotách
a všechno co v ní tlí
proměňovat do zeleně barev vůně a plodů

Dědictví

Odkazuji vám
nebe nad hlavou
zemi pod nohama
a život na zemi

A také oblázek
Abyste si ho zahřáli v dlani
a vyklubalo se vám z něj
laskavé slovo

Víc netřeba

Pointa

Každé ráno načínáš zbytek života
A kdo ti poděkuje za včerejšek
jemuž jsi dával víc než z něho bral?
A kdo ti poděkuje za plody
které jsi nechával dozrát v dlani?
A kdo ti poděkuje za cestu
která se zrodila z tvých stop?

Ten první

Ten první varuje před zlem už tehdy
kdy ještě neudeřilo
Ve svém těle pociťuje
bolest a bídu světa

Ten první spatřuje podobu budoucnosti
jež stále nemá ani kontury
A již ho získává pravda
která teprve najde své lidi

Ten první už dnes zabydluje zítřek
Jako nevidomý kterého přivádí světlo
Jako hluchý kterého přivolává píseň
Jako prorok který tvoří budoucí většinu

Nepřetržitá smrtelnost

Stavíme a postavené boříme
a zbořené znovu stavíme

A znovu člověk
znovu vstává z mrtvých
jako domy z ruin
aby dokončil své dílo

Žádost

Člověče

Umožni dobru
aby vládlo na zemi
Dopřej lásce
abys jí sloužil

Dej zemi
aby tě živila

A sobě nedovol
abys vše zničil

To krásné, to nesmrtelné

Autora sbírky, kterou jste dočetli, jistě nemusíme představovat. Čtenář si také vytvořil vlastní názor na ni. K čemu tedy doslov? Snad proto, že chybí-li přímý dialog čtenáře s autorem či lyrickým subjektem, chybí-li dialog několika čtenářů nad přečtenou knihou – a to je dnes „normální situace“ na rozdíl od doby, kdy se více vyprávělo než četlo a spíše besedovalo než individuálně promýšlelo – tedy chybí-li onen dialog, může být přece přínosné seznámit se i s jiným způsobem čtení a konfrontovat jej s tím vlastním.

Z hlediska žánrového jde o sbírku básní, v níž najdeme lidovou píseň, modlitbu, zařikadlo, parabolu, rozvětvenou sentenci, přísloví, aktualizovanou poetiku kázání, konfesi, reflexi mýtu či pověsti či básně „dětského aspektu“. Už to svědčí o rozměru sbírky, která promlouvá k současnosti s vědomím minulosti, svědčí to o autorově schopnosti nalézat v individuální a kolektivní paměti to charakterově silné, myšlenkově cenné i emotivně bohaté a vyjádřit to uměleckou formou všeobecně přístupnou, ukotvenou v české literární tradici a slovesnosti vůbec.

*Michal Černík se ve sbírce, která původně nesla název *Nepřetržitá smrtelnost*, představuje jako básník prožitého češství a vyvzdorovaného vlastenectví, jaké bychom v české literatuře posledních let nenašli. Celý první oddíl sbírky, nazvaný „Tuto zemi jsem zdědil“, je toho dokladem. Ono vlastenectví (národovectví, patriotismus) je stále podezíráno ze spojitosti s nacionalismem, extremismem, ba šovinismem, dlouhou dobu bylo chápáno jako cosi málo kompatibilního s moderní mnohonárodní evropskou společností.*

Je rovněž básník duchovní, ne mystický; duchaplný, byť ne blýskavými efekty, morálky a spirituality jistě ne katolické, možná v něčem blízký českým bratřím: věří v přesah lidského života, jakkoli je to z individualistického a liberalistického hlediska absurdní. Vždyť Černík je současně materialista, tedy věří ve svět a jeho perspektivy,

v tvůrčí lidské síly, jakkoli i to se může jevit, z hlediska pragmatických „elit“, jako absurdní.

Černík patří k autorům, kteří při tvorbě básní pracují s pojmy povýšenými na emblémy. Tyto postupy jsou běžné v dětské poezii stejně jako ve starší české literatuře a prostupují do devatenáctého i dvacátého století - jen rafinované moderní básnické směry a revoluční avantgarda šly jinou cestou, nehledě na poetiku modernistickou či dokonce ambivalentně postmodernistickou. Je tedy Černík nesoučasný, nemoderní, konzervativní? To bychom museli za takovou označit celou jednu linii české poezie 20. století, včetně poezie J. Seiferta. Autor se k těmto postupům a hodnotám znovu vrací, jako by chtěl znovu ověřit hluboké, ale trestuhodně opuštěné pravdy našich národních dějin. Odtud značná frekvence abstrakt jako „země“, „ptáci“, „život“, „stromy“, „smlouva“, „řeč“ či „osud“, jak čteme už v první básni. Je tu jako v celé sbírce patrna vůle k zobecnění, ale ta by na dobrou poezii nestačila, protože text by vznikl pouhým vrstvením, chtělo by se napsat „panelovitým“, pojmu, soudů a úsudků, rozepsaných na nestejně dlouhé řádky; verše by se staly neliterárním diskurzem ozvláštněným vnější formou. Ale právě v tomto okamžiku nastupuje u Černíka zázrak metafor, metaforického příměru či metaforického symbolu, zázrak lyrična, lyrizace a hlubokého citového prožitku jako postoje ke skutečnosti, k tématu; tento postoj budeme jen stěží pokládat ze přecitlivělý, povrchní a kýčovitý. Metafora kroků, „jimiž podepisuji smlouvu se zemí“, je toho rodu. Ale nejde jen o ni: už v první sloce je využit gramatický paralelismus v kontrastní funkci (jev známý mj. ze slovanského folklóru), v němž se pojmy „cizí“ a „stejně“ konfrontují s oním „tady“ a „pro mne“.

Verš sbírky je někdy jen asonovaný nebo zcela nerýmovaný, jindy s pravidelným sdruženým či střídavým rýmem, bez interpunkce, rozložený často do pravidelných čtyřveršových strof. Někdy se před námi odvíjí typicky volný verš (např. „Tisíc let poté“), jindy se celek veršový nejednou a ne náhodou kryje s celkem větným a je vždy myšlenkově i jinak strukturovaný. Černík sice obraznými prostředky šetrí jako šafránem, lákají jej „jen slova zamlčená slova bez ozdob“, ale tím na ně soustředí pozornost, takže nelze nepostřehnout třeba rýmová echa (dob-ozdob, rovin-vin, ran-rozdírán), nebo možnost dvojího čtení citovaného verše (jako gradaci a pointu: „jen slova – zamlčená slova – bez ozdob“ či jako metaforickou eliptickou definici: „jen slova zamlčená – slova bez ozdob“). Relativně často najdeme personifikace vzniknuvší tak, že lyrický subjekt a předmětný svět si jako by vyměňují místo, takže ne „já“, ale země „přiznává se ke mně“. Básně přerůstají v podobenství plná dialektiky, máchovská apostrofa země jako kolébky a hrobu má v Lhostejné zemi jednou motivaci téměř

barokní („A nejsi nic než odporné tlení/ kterým se chystáš k porodu“), podruhé této závěrečné invokace: „Živitelko živých mrtvé pohřbíváš“.

Ve vlastenecké lyrice je Černík dědic Máchův, Erbenův, Hálekův, Nerudův, Sládkův, Čechův, Sovův, Dykův, Hrubínův i Seifertův. Navazuje však i na F. Halase nebo J. Kainara jako autory veršů pro děti, jichž je sám žijícím klasikem, srov. sošnou prostotu básně Zabydlování. Autor těží i ze stále živého repertoáru lidové a pololidové písně, rytmicky i tematicky, srov. b. Lidová písnička nebo Kdybychom nechodili po cestách. Krajina kolem Řípu se před námi rozvine jako výtvarné plátno, rozevívá se analogiemi a příměry topolů ke gotice, lip k baroku, dávnou bájnou minulostí je spojena s chorálem a hory tu navěky poklekly k modlitbě. Nejednu báseň můžeme číst jako chválu života, života zázračného a posvátného (bez gestického mysticismu či extatického vytržení), ale vždy zobecněnou, směřující k symbolu a jednoznačnému reliéfnímu emblému. Tento ŽIVOT ví, že každé světlo vrhá stín, ale rozhodující je světlo v člověku, v nás samých, ona hvězda člověčenství a všech narozených i ještě nenarozených, která musí zářit, i když doma zhasínáme, jak čteme v básni, kterou končí tento první oddíl. Snad tu také znovu povstává středočeský region povýšený na topos národní literatury...

Druhý oddíl nazvaný Zápas o nebe je rovněž tematizovanou cestou od životního odsluní k hledání krás, pobídkou k nalézání jistot a pravd, které jako by ležely na zemi, v trávě, aleji rozkvetlých lip nebo na zahradě. Vnímáme zázraky horizontálního života s vertikálou napřímené páteře a s pohledem upřeným do věčnosti. Častým sémantickým gestem je tu obapolnost, vzájemnost, jeden jev tu je geneticky i jinak podmíněn druhým a odevzdává se mu, např. „Prvnímu sněhu jsi přiznal svou radost / A on ti obnoví průzračnou vzpomínku / na tvé dětství“, nebo vyrovnaná, přirozeně rovnovážná, odvěká dialektičnost bytí a nebytí, zrození a smrti, srov. „Ve smrti sněhu / není pochmurnost“, nebo když semínko na jaře se „zahubí do květiny“. Život je tu vždy čímsi posvátným, hodným úcty, ochrany, i rady a poučení – Černík nezapře své pedagogické vzdělání a umění. Ten důraz na zázračné, odvěké společně s motivy křesťanské symboliky (let ptáka připomíná kříž apod.) by mohlo napovídat cosi o duchovních základech této poezie, což by však byla pravda jen částečná: duch a hmota se prostupují jako látka a tvar a je lhostejné, co bylo prvotní a co je aktuálně pokládáno za důležitější. Jedno bez druhého neexistuje, nemůže smysluplně existovat. Avšak jen to, co prospívá životu, co jej stupňuje a množuje, napsáno šaldovsky, je hodno rozvoje. Dobře je to patrné v básni „Pocta“, která jeden takový zázrak popisuje: „Znovu a znovu / tráva na jaře / vstává z mrtvých!“.

I zde najdeme krásná podobenství jako to o zrnu v podobě semínek

trávy („Dárci života“), před našima očima povstávají obrazy-sentence („Příliš vysoko“).

Jako v předchozích Černíkových sbírkách najdeme i zde krásné lyrické miniatury skácelovské ražby, konturující něhu a ticho a ponechávající prostor čtenářově představivosti a empatii, jako tato „Gradace ticha“: „V noci na zahradě / zušlechtujeme ticho / svým mlčením // Hvězdy lípa ty a já“, v níž enumerativní pointa vykresluje tento malý zázrak pouhým jedním veršem. V těchto lyrických „minutkách“ nejednou ožívá svět dětské poezie, cosi jako „verše rodinné“, když čteme v básni Malý dárek: „Copak si letos nadělíme k Ježíšku / jaké dárky si jenom dáme? / Já ti dám chvilku uschovanou v oříšku / tu chvilku v níž si povídáme“, i když bytí vstupuje do našeho života nejen jako vztlak, nýbrž i jako kámen, tlak: „Na polích pěstičky hrud / pevně nám svírají duši“ (Zimní mlčení). Chorálovitost a zjitřená patetičnost prostupují i tento oddíl, ale obavy o osud světa, jak je vnímal v osmdesátých letech a jak je čteme v básni „Čtyřhvězdí“, neslábnou, naopak, máchovský životní pocit znovu ožívá, promítnut do reality našich časů.

Třetí oddíl nazvaný Nepřetržitá smrtelnost je rovněž projevem snahy napsat slova, jež by bylo možné vytesat do kamene, proměnit v pomník nadosobní dějinné platnosti. Esteticky konzervativní? Velikášské? Staromilské? V postmoderní nebo uboze perfidní optice možná ano, ale v rozvráceném světě, jenž byl postaven na hlavu a slova zbavena svého smyslu (srov. jen faktickou panoptikalizaci slov jako „vlast“, „mír“, „právo“, „svoboda“, „my“ etc.), velmi potřebné. Lodě na rozbouraném moři přece také hledají přístav a kotvu, ladné odpočínutí. A naše životy se příliš podobají korábům neseným skrytými společenskými proudy kamsi do záhuby, kéž by jen těm rimbaudovským... Jako verše Victora Huga chtějí i ty Černíkovy být rezonéry, přesněji – chvějícími se membránami světa, deskami, přes něž k nám doléhají ozvuky a šelesty jeho obav i nadějí.

Když básník píše o svobodě, čteme současně o odpovědnosti, píše-li o svítání, prožíváme počátek stmívání, když mluví o nebi, píše o sobě, když objevuje krásu, zasahuje jej ošklivost – vše se prostupuje a podmiňuje, patří neodmyslitelně k sobě. Dřímá v nás anděl i ďábel, stvořili jsme si nebe i peklo, jsme tedy schopni vidět v oblázku zkamenělé lidské srdce, které bilo „v hrudi někoho kdo miloval“. Co báseň, to malý pomník čisté člověčiny: Exegi monumentum, napišme s Horatiem, ale bez pompy, kterou by to mohlo vyvolávat. A za čtenáře i já doufám, že zlo nás nesrazí ve chvíli, „kdy poznali jsme dobro“.

Alexej Mikulášek

